

سرشناسه: مهدی پور، فرشاد، ۱۳۵۷

عنوان و نام پدیدآور: زندگی دکمه بازگشت ندارد (درنگی در باب زندگی در عصر جدید) // فرشاد مهدی پور..

مشخصات نشر: قم: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری: ۱۳۲ص: مصور (زنگی): ۱۹×۱۱/۵ س.م.

فروست: از سری کتابهای جشنواره روشنا.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۳۱-۷۴۷-۶

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه

عنوان دیگر: درنگی در باب زندگی در عصر جدید.

موضوع: ماشین زندگی

موضوع: تکنولوژی - جنبه های اجتماعی

موضوع: تکنولوژی و تمدن

شناسه افزوده: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها. دفتر نشر معارف

رده بندی کنگره: ۱۳۹۳ ۹۷۹/۵/۱۴/۵

رده بندی دیویی: ۴۸۳/۳۰۳

شماره کتاب شناسی ملی: ۳۶۶۹۴۱۶



از سری کتاب‌های سبک زندگی

www.ketab.ir

زندگی دگر بازگشت ندارد

درنگی در باب زندگی در عصر جدید

فرشاد مهدی پور



نویسنده: فرشاد مهدی پور ناشر: دفتر نشر معارف
وابسته به نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در
دانشگاهها طرح جلد: امیر اکبرزاده نوبت چاپ: اول،
۱۳۹۳ تیراژ: ۱۳۰۰۰ نسخه قیمت: ۵۰۰۰ تومان
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۳۱-۷۴۷-۶

مدیریت بخش دفتر نشر معارف قم، خیابان شهید، کوچه ۲۲، شماره ۲، تلفن و فاکس: ۳۷۷۴۰۰۴. پاتوق کتاب قم‌نشد (اول) خیابان شهید، روبه‌روی دفتر مقام معظم رهبری، تلفن: ۳۷۷۳۴۵۰۱. پاتوق کتاب قم‌نشد (دوم) ابتدای بلوار امین، بلوار جمهوری اسلامی، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، تلفن: ۳۹۶۰۴۴۰. پاتوق کتاب تهران خیابان انقلاب، چهارراه کالج، پلاک ۷۱۵، تلفن: ۸۹۱۱۲۱۲. پاتوق کتاب شیراز سی‌تری سینما سعدی، بین چهارراه ذوالانوار و چهارراه مشیرنو، پلاک ۱۵۰، تلفن: ۷۱۱۲۳۴۶۱۵. پاتوق کتاب مشهد چهارراه شهید خیابان آیت‌الله بهجت، نبش کوچه هفتم، تلفن: ۵۱۳۳۲۲۰۱۱۹. پاتوق کتاب کرمانشاه چهارراه مدرس، خیابان پزشکان، پلاک ۲۲، تلفن: ۸۲۱۷۳۲۸۱۱. پاتوق کتاب کرمان خیابان شهید مطهری، بین کوچه ۵۴ و ۵۶، تلفن: ۴۶۱۲۳۳۱۴۶۱. پاتوق کتاب رشت خیابان امام خمینی، روبه‌روی بانک رفاه، تلفن: ۱۲۳۳۲۰۶۹۷. پاتوق کتاب تبریز میدان ساعت انتهای خیابان مقصودیه، جنب سازمان فناوری اطلاعات شهرداری، تلفن: ۴۱۱۵۵۷۱۰۰۰. پاتوق کتاب کرج چهارراه طالقانی، به سمت میدان سپاه، بعد از زیرگذر، جنب هلال احمر، ساختمان دیه طبقه زیرزمین، تلفن: ۳۲۳۴۴۵۲۹۰. پاتوق کتاب شهرکرد خیابان ولی عصر^(۳)، بالاتر از سه راه سینما، تلفن: ۳۸۱۲۳۴۴۳۲۲. پاتوق کتاب قزوین چهارراه بنیاد شهید، روبه‌روی بانک سپه و بانک مهر اقتصاد، تلفن: ۰۲۸۳۳۳۶۱۸۰۶. پاتوق کتاب ساری میدان شهید، خیابان ۱۸ دی، روبه‌روی مسجد سی‌شهادت^(۴)، تلفن: ۰۱۱۳۳۳۰۲۰. پاتوق کتاب ارومیه تقاطع خیابان رسالت و دستقیم، نبش چهارراه مافی، تلفن: ۵۴۳۳۳۰۵۲۲. پاتوق کتاب اراک خیابان امام خمینی^(۵)، نبش میرزا شیرازی (مسجد سیدها)، ساختمان حوزه علمیه خوارن، تلفن: ۸۲۳۳۷۵۵۹۰۰. پاتوق کتاب اصفهان چهارراه تختی، ابتدای خیابان مسجد سید، روبه‌روی بانک صادرات، تلفن: ۰۲۱۳۳۷۱۱۹۰.

باشگاه اینترنتی rushana.ir نشانی اینترنتی info@ketabroom.ir

۷	مقدمه
۱۳	فصل اول: / انکشت شستی‌ها و گرفت به سربا
۴۳	فصل دوم: / مسافران تاریکی و روشنایی
۷۹	فصل سوم: / زندگی دکمه بازگشت ندارد
۱۲۲	پیوست: / زیستی بر لبه مغاک

در فاصلهٔ میان «ما» تا «من»، سیب همان سیب است، با همان عطر و بو و تازگی؛ اما بسیار چرخ و خرد تا روی خاک و خاشاک متوقف می‌شود. سبک زندگی، گفت‌وگو دربارهٔ همین چرخش‌ها و بالا و پایین رفتن‌هاست، اینکه چه کارهایی در زندگی انجام می‌شوند و چطور به سرانجام می‌رسند؟ چه چیزی و چگونگی و نوع روابطها، بخش جدایی‌ناپذیر اخبار رسانه‌هاست و در همهٔ کلاس‌های خبر نویسی این نکته تکرار می‌شود که خبر باید دربارهٔ چیزی باشد و چگونگی آن را شرح داد.^۱ با این حساب، رسانه‌ها می‌توانند گزارشگر این فعل و انفعالات بی‌پایان باشند و شاید هزاران سال قبل، در نبود کاغذ و چاپ و سیم‌های ارتباطی هم بوده‌اند. مثلاً کاتبی که به خط میخی می‌نوشته و می‌کوشیده است از فتوحات شاهانه و کشورگشایی‌های ظالمانه گزارش دهد و در خلال آن‌ها هم اطلاعاتی دربارهٔ نحوهٔ

۱ چه، که، چه چیز، کی، کجا، چگونه و چرا (W & H 5) که به‌عنوان عناصر خبری از آن‌ها یاد می‌شود.

خوردن و خوابیدن و پوشیدن اهالی آن شهر و دیار مطرح کند و قصدش، نقل حوادث بی‌کم‌وکاست بوده، چنین کاری انجام داده است.

بعدها سروکله رسانه‌های ارتباط جمعی پیدا شد و با چاپ مجله‌ها و روزنامه‌ها و ضرب‌شدن توان تلگراف در آن‌ها، معجونی به‌منصه ظهور رسید که تا امروز، تک‌تاز عرصه عمومی و تأثیرگذارترین محور آن است. این رسانه‌های موج نو، مبتنی بر ارتباطی یک‌سویه بودند و اندکی بعد، قابلیت‌های دوسویه‌شدن هم به آن‌ها اضافه شد. البته یک یا دوسویه بودن، ربطی به چند به چند بودن ارتباط نداشت؛ مثلاً ممکن بود یک میزگردی تلویزیونی، چند نفر با میلیون‌ها نفر حرف بزنند؛ اما باز هم بازی یک‌طرفه بود. تلفن و نماير و اندکی بعدتر تلویزیون‌های کابلی، اولین تحلی‌های دوسویگی بودند؛ غافل از اینکه در راهروهای پنتاگون و پژوهشگاه‌های زیرزمینی عریض و طویل آن، طرحی در دست اقدام و بررسی بود که آرپانت نام داشت و درون آن، انبوهی از تارهای ارتباطی برای تولد شبکه‌های مجازی ارتباطی^۱ جاسازی شده بود. اولین کارکردهای این تارنمای رایانه‌ای که از ترکیب‌شدن رایانه‌ها و خطوط تلفن به‌وجود آمده بود، تسهیل دسترسی فرماندهان نظامی و متناظر آن‌ها، دانشمندان و فن‌سالارانی بود که می‌خواستند پیگیر پروژه‌های جنگی باشند. اما خیلی زودتر از آنچه تصور می‌شد، نظام سرمایه‌داری به‌خوبی تشخیص داد که ظرفیت بی‌مانندی در این هم‌گرایی فناورانه نهفته است و به‌مدد

۱. ARPANET، مخفف سازمان پروژه‌های پیشرفته شبکه است. این سازمان در سال ۱۹۶۶ در وزارت دفاع



چنین زیرساختی، تا کجاها که نمی‌توان تجارت و سیاست و فرهنگ را درهم تنید.

اینترنت متولد شد و رفته‌رفته ایده‌های تخیلی نویسندگان رمان‌های فضایی، جهان سایبری را رقم زد که بدان سایبورگ می‌گفتند و این حوزه به فارسی فضای مجازی ترجمه شد.^۱ توصیف کم‌وکیف این فضا بماند برای بعد؛ ولی ویژگی مهمش اکنون گفتنی است. و آن متلاشی‌شدن ایده قدیمی یک یا دوسویه‌بودن رسانه‌هاست. حالا همه کاربران، رسانه هستند و محتوا، نتیجه تعامل‌های تودرتوی سازمان‌های رسانه‌ای و فناوری‌های ارتباطی و مخاطبانی است که موجوداتی منفعل و دست‌پایسته نیستند.

فراگرد بی‌پایان پیوندخوردن دیجیتال‌ها مهم و تولد گوشی‌های همراه و قدرت تحرک‌پذیری بی‌نظیرشان، بالا سطح و میزان و عمق دسترسی به رسانه‌های تعاملی را تا بدان جا افزایش داده است که صوت و تصویر و متن را در هر جایی می‌شود تولید کرد، انتشار داد و دید و این یعنی چسبندگی دائمی رسانه‌های نو با زندگی فردی و خانوادگی و جمعی؛ اما این چسبندگی در صحنه نوعی از زندگی رخ می‌داد که خودش نیز از حاصل آمدن ماشین، سفر، تفریح و در یک کلمه، مدرن‌شدن، شباهت چندانی با دوسه دهه پیش نداشت. شهر و خیابان که بخش زیادی از وقت و فرصت افراد در آن‌ها می‌گذشت و اتفاقاً در همان جا هم کاربران، وفادار رسانه‌های نو بودند، روابطی

۱. سایبورگ (Cyborg) از ابداع‌های ویلیام کیسون، نویسنده داستان‌های علمی‌تخیلی، متولد ۱۹۸۴

امریکاست که اولین بار، این واژه را در داستان نئورومنس در سال ۱۹۸۴ به کار برد.

بسیار پیچیده داشتند که اغلب از دیدگان پنهان می ماند.



این کتاب، روایت چنین رویدادی است: گزارشی از رابطه میان زندگی در شهرهای جدید و رسانه های اجتماعی با فعالیت های کاری، اجتماعی و سیاسی، فرهنگی و ارتباطی، امور روزمره، تعامل میان آن ها، اثرگذاری ها و آسیب های شان و درنهایت، چاره هایی برای رهایی یا کم کردن از پیامدهای این حادثه. همچنین این روایت، بر نحوه مصرف رسانه های خانوارها، دانشجویان، دانش آموزان و آحاد ایرانیان تأکید ویژه می کند که در نسبت با مدرن شدگی و فضای مجازی، موضوع مشترک با منفی و شاید خنثی دارند و هر روز بیشتر از دیروز، در محاصره قرار می گیرند؛ اما آن را کمتر می توانند ببینند. این بررسی به دنبال شناخت تأثیرپذیری های زندگی و کار و فعالیت های روزمره از رسانه های جدید، وضعیت تعامل های مجازی و واقعی و شبکه های اجتماعی ازسویی و تأثیرگذاری های رسانه های نو بر تحرک فیزیکی و واقعی افراد و رفتارها و کنش های آنان ازسوی دیگر است.

فصل اول این کتاب دربرگیرنده بازخوانی آثار و نتایج مستقیم فناوری های مجازی نو در زندگی (بیشتر اینترنت و تلفن همراه و کمتر مواردی همچون ماهواره) و روابط اجتماعی و تعامل های فردی است. فصل دوم، بیشتر این موضوع را ضرب در خودرو، خیابان، شهر و همچنین تفریح و تفرج به بررسی می نشیند. فصل سوم به زندگی روزمره، آداب معاشرت، سلوک فردی و پوشش می پردازد. همه این



موضوعات در ترکیبی از مثال‌های عینی و جزئی‌نگرانه در شرح و بسط رفتارهای مدنظر و نظریه‌های ساده‌سازی‌شده جامعه‌شناختی مطرح می‌شوند و دورنمای تمامی گفت‌وگوها نیز نمایش واکنش‌ها به رسانه‌های نو و گسترش شهرنشینی است.

بن‌مایه‌های اصلی این نوشتار که برآمده از ایده‌ها و نکته‌های پراکنده نگارنده در سال‌های اخیر است،^۱ دغدغه زیستن در عصر جدید^۲ را بر سر دارد. بی‌شک، این واکاوی‌ها خالی از خلل و اشتباه نیست و ان‌شاءالله، مع‌طیان گرامی با راهنمایی‌ها و ارزیابی‌های خود، در ارتقای این تحلیل‌ها، م‌درس‌ان خواهند بود.

در اینجا، لازم است قدردان زحمات و پیگیری‌های همکاران محترم انجمن بیان ایران و نشر معارف باشم و همچنین همسر گرامی‌ام که چون همیشه در انتشار این اثر، یار و یاورم بود.

تا که قبول افتد و که درنظر آید

فرشاد مهدی‌پور

آبان ۱۳۹۳، قم مقدس

۱. بخشی از این نوشته‌ها به‌صورت یادداشت‌هایی کوتاه در روزنامه‌های همشهری و خراسان منتشر شده‌اند.

۲. Modern Times (۱۹۳۶)، نام یکی از ساخته‌های چارلی چاپلین، سینماگر مشهور آمریکایی است که زندگی

در دنیای مدرن و صنعتی را روایت می‌کند.